

Γιατί ο Νεστόριος δε δεχόταν την Παναγία ως Θεοτόκο; (Ηρακλής Αθ. Φίλιος, Βαλκανιολόγος-Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Αν κάποιος διαβάσει προσεκτικά την εκκλησιαστική ιστορία, την ιστορία των δογμάτων και την εξέλιξη και χρήση όρων της αρχαιοελληνικής φιλοσοφίας στη θεολογία της ορθόδοξης ανατολής, θα διαπιστώσει πως τίθεται άμεσα ένα ζήτημα. Κι αυτό αποτελεί τη βάση της όλης προβληματικής σκέψης των αιρετικών. Είναι το ζήτημα της «καθαρότητας» που απλώνει τα πλοκάμια του σε όλη την έκφραση της ιστορίας της Εκκλησίας και σαν τραύμα μολύνει κάθε γνήσια προοπτικής της, του να είναι αλλά και του να γίνεται επειδή είναι αυτό που είναι.

Στη φιλοσοφική σκέψη της αρχαίας Ελλάδος, η σχέση Θεού και ανθρώπων, περιγραφόταν μέσα από μία εξωτερική και ηθική σχέση, εν τη απουσία μιας οντολογικής σχέσης και αληθινής κοινωνίας κτιστού και ακτίστου. Τί συνέβαινε λοιπόν; Δεν υπήρχε στη σκέψη αυτή η ένωση του Θεού με τον άνθρωπο, κάτι που

ομολογεί και ο Πλάτωνας στο Συμπόσιο, ότι δηλαδή «θεός ανθρώπου ου μείγνυται» (203a). Ό,τι υπήρχε είχε λόγο ύπαρξης μόνο ως μία ηθική σχέση, καθόλου πραγματική και οντολογική. Όσον αφορά δε την υποστατική ένωση, πουθενά λόγος. Στην αρχαιοελληνική λοιπόν θεώρηση είναι αδύνατον ο Θεός να ενωθεί με την αμαρτωλή, φτωχή, φθαρτή και τιποτένια ανθρώπινη φύση.

Κανείς αιρετικός δεν μπορούσε και δεν ήθελε να κατανοήσει το μέγα μυστήριο που συντελείται στους κόλπους της Εκκλησίας. Κανείς δεν ήθελε να μνηθεί σε αυτό και κανείς δεν ήθελε να πιστέψει πως υπάρχει τρόπος ο Θεός να χωρέσει στη μήτρα μιας γυναίκας. Μόνο που η πρωτοβουλία της του Θεού Ενσάρκωσης στη μήτρα της Αειπαρθένου Θεοτόκου δεν ανήκει στην Παναγία ως ανθρώπου, αλλά στον Θεό. Αλλά κι αυτό αρνήθηκαν οι αιρετικοί. Στην κατανόηση της σκέψης συμβάλλει ο άγιος Πρόκλος Κων/πόλεως, με την εξής σημείωση: «Μία άνθρωπος δεν μπορεί να γεννήσει τον Θεό, αλλά ένας Θεός μπορεί να γεννηθεί υπό γυναικός». Προς την ίδια κατεύθυνση και ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρέυς που τονίζει αυτή την πρωτοβουλία του Θεού, αφού «ο αχώρητος ε α υ τ ό ν δέδωκε κεχωρήσθαι δι' ημάς εν τη της Παρθένου μήτρα, μετά της ίδιας σαρκός, ην προσελάβετο εξ αυτής».

Πώς γίνεται ο Θεός να δεχτεί να ενωθεί με μία φύση που είναι απλά το δημιούργημα του και μάλιστα ένα δημιούργημα που αρνήθηκε τον Θεό και εξέπεσε της αρχικής δόξης; Ανάλογη και η απορία του αγίου Γρηγορίου Νύσσης: «Πώς ουν ο άνθρωπος το θνητόν τούτο και εμπαθές και ωκύμορον, της ακηράτου και καθαράς και αεί ούσης φύσεως εστίν εικών;». Μόνο που ο ίδιος παρά την ομολογία του ότι «το μεν ακτίστως ε ί ν α ι, το δε διά κτίσεως υ π ο σ τ ή ν α ι», προχωράει σε μία επεξηγηματική όπου συνδέεται το άκτιστο με το κτιστό (για να υπάρξει το είναι, παρατηρείται μία κ ί ν η σ η από το μη ον, η οποία είναι στην ουσία μία α λ λ ο ί ω σ η του μη όντος).

Η σχέση Θεού - ανθρώπου δεν είναι στατική και άγνωστη. Ο Θεός δεν αναλώνεται στην ακινησία του, αλλά και ως κ ι ν ο ύ μ ε ν ο ν (κατά τον Διονύσιο Αρεοπαγίτη που χρησιμοποιεί νεοπλατωνική γλώσσα), γίνεται γνωστός στον άνθρωπο και ως κατάληξη της σχέσης αυτής, του δίνει τη δυνατότητα να γευτεί αυτός ο άνθρωπος της έλλειψης, της άρνησης, της φθοράς, της πτώσης, την εμπειρία της θ έ ω σ η ς.

Αυτή η αναφορά είναι χρήσιμη ώστε να δούμε στην πορεία της ανάλυσης του θέματος, το γεγονός ότι ο Θεός δεν είναι απρόσιτος (απρόσιτη είναι η ουσία Του), αλλά προσιτός και μεθεκτός («αλλά βεβαίως όλων τούτων των ενεργειών υπέρκειται κατ' ουσίαν ο Θεός, αφ' ενός μεν ως κατ' εκείνην υπερώνυμος και κατά ταύτας ονομαζόμενος, αφ' ετέρου δε ως κατ' εκείνην αμέθεκτος και κατά ταύτας μεθεκτός

», Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, *Περί Θείων Ενεργειών*). Και φυσικά η «συντριβή» της φιλοσοφικής σκέψης ως ρασιοναλιστικής υπόθεσης για τους αιρετικούς, πραγματώνεται στη ζωή της Εκκλησίας με έναν Θεό Ενανθρωπήσαντα και όχι με έναν θεοφόρο άνθρωπο (θεοφόροι είναι και οι άγιοι).

Η κακοτεχνία της φιλοσοφικής άρνησης και των αφοριστικών συσχετισμών κτιστού – ακτίστου, ως ηθική μετάπλαση γνωρίζεται στην καλλιτεχνία της θεολογικής φύσεως που γεύεται τον Θεό μυστηριολογικά και όχι ηθικά και αφηρημένα. Δεν υπάρχει περίπτωση μιλώντας για τη Θεοτόκο, να μην συνδεθεί το πρόσωπο της με τον Ενσαρκωμένο Λόγο. Σημειώνει ο ακαδημαϊκός Χ. Σταμούλης: «*Η εξέταση της Μαρίας ξέχωρα από τον Χριστό οδηγεί στην απόρριψη της Θεομητρότητας της και κατά συνέπεια και του όρου "Θεοτόκος". Αντίθετα η αναγνώριση της πραγματικής σχέσης της με τον Υιό της οδηγεί στην αποδοχή του προσώπου και του έργου της στη λειτουργία του μυστηρίου της θείας Οικονομίας και την ανενδοίαστη απόδοση του όρου "Θεοτόκος"».*

[Συνεχίζεται]